

Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Konulu Tezlere Yönelik Betimsel Bir İnceleme

A Descriptive Review of Theses on Intellectual Giftedness and Exceptional Talent

Büşra GÜLAL * Bayram ÖZER **

ATIF: Gülal, B. & Özer, B. (2025), Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Konulu Tezlere Yönelik Betimsel Bir İnceleme, *Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı Dergisi*, 2(1); 13-27, DOI: <https://doi.org/10.29329/tuzdev.2025.1315.2>

Öz

Bu araştırmanın amacı 2014 – 2024 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde başlığında “üstün zekâ”, “üstün zekâ” veya “üstün yetenek” kavramlarını içeren lisansüstü tezleri betimsel olarak incelemektir. Tarama modelinde yürütülen çalışmada tam metnine erişilebilen 366 tez betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular lisansüstü çalışmaların özellikle Eğitim Bilimleri Enstitülerinde toplandığını, araştırmaların çoğunun nicel yöntem ve tarama deseniyle gerçekleştirildiğini, örneklemelerde çoğunlukla öğrenci gruplarının tercih edildiğini ortaya koymuştur. Ölçek ve standart testlere dayanan veri toplama araçları yaygın kullanılmış, nicel çalışmalarda t-testi, nitel çalışmalarda içerik analizi tercih edilmiştir. Kurumsal dağılımda Gazi Üniversitesi öne çıkarken, yıllık tez sayısının 2018-2019 ile 2024 dönemlerinde artış, salgın yılı 2020’de düşüş sergilediği gözlenmiştir. Bulgular doktora düzeyi çalışmaların ve çok paydaşlı örneklemelerin artırılmasına ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: üstün zekâ, üstün yetenek, lisansüstü tez analizi

Abstract

The purpose of this study is to descriptively examine postgraduate theses listed in the YÖK TEZ between 2014 and 2024 whose titles include the terms “gifted intelligence,” “giftedness,” or “talent.” Using a survey model, the study analysed 366 theses in detail (269 master’s and 97 doctoral) for which the full texts were accessible. The findings show that postgraduate output is concentrated mainly within Institutes of Educational Sciences; most studies employ quantitative methods and survey designs, and their samples predominantly consist of student groups. Scales and standardised tests are the most frequently used data-collection instruments, with t-tests favoured in quantitative studies and content analysis in qualitative inquiries. Gazi University emerges as the leading institution in terms of thesis production, while the annual number of theses increased during 2018–2019 and again in 2024 but declined in the pandemic year 2020. Overall, the results highlight the need for more doctoral-level research and studies involving multi-stakeholder samples.

Keywords: intellectual giftedness, giftedness, Postgraduate thesis analysis

* Bu makale birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun- Türkiye, busragulal0@gmail.com, orcid.org/0009-0003-7795-120X

*** Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun- Türkiye, ozer.bayram@gmail.com, orcid.org/0000-0003-4375-4104

GİRİŞ

Üstün zekâlı/yeteneklili bireylerin tanınması, eğitimi ve toplumsal hayata kazandırılması, eğitim sistemlerinin en önemli gündem maddelerinden biridir (Avcı Doğan ve Tamul, 2024). Bu alandaki araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Zaman içinde artan çalışmalar olmasına rağmen üstün zekâ/yetenek kavramının tanımında ortak bir noktaya varılamamıştır. Tanımlar kültüre, zamana ya da yaşanan coğrafyaya göre farklılık göstermektedir. Genel anlamda ise üstün zekâ, bireyin öğrenme hızı, soyut akıl yürütme kapasitesi ve problem çözme becerisi açısından akranlarından anlamlı düzeyde ayrışmasını ifade eden zihinsel bir özelliktir. Klasik tanımlarda, bu durum genellikle 130 ve üzeri IQ puanı ile nicel olarak açıklanırken (Terman, 1926), çağdaş araştırmalar üstünlüğün yalnızca bilişsel testlerle ölçülemeyeceğini, duyuşsal ve yaratıcılık gibi başka boyutların da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymuştur.

Üstün yetenek zihinsel olduğu kadar sanatsal, sportif ya da akademik performansın da olağanüstü düzeyde sergilendiği çok yönlü bir kavramdır ve sanatsal, sportif ya da bilimsel alanlarda da olağanüstü düzeyde performans sergileyen bireyleri kapsar (Avcı Doğan & Tamul, 2024). Gagné'nin (2004) farklılaştırılmış yetenek modeli çerçevesinde üstün yetenek, bireyin doğuştan gelen zihinsel potansiyelinin uygun çevresel ve kişisel katalizörlerle geliştirildiği, sistematik öğrenmeyle yetkinliğe dönüştüğü bir gelişim sürecini tanımlamaktadır. Zamanla bu alandaki yaklaşımlar büyük ölçüde evrilmiş, üstünlüğün sabit ve doğuştan gelen bir özellik değil, birey ile çevresinin sürekli etkileşimiyle şekillenen dinamik bir olgu olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır (Renzulli, 2005). Dolayısıyla yalnızca IQ üzerinden tanılamaya dayalı geleneksel modeller yetersiz görülmeye başlanmış ve çoklu zekâ, duyuşsal yeterlikler, üretkenlik ve çevresel faktörleri içeren daha bütüncül modeller ön plana çıkmıştır.

Üstün zekâ kavramı tarihsel süreçte çeşitli yaklaşımlarla ele alınmış, tanımları ve ölçüm kriterleri değişim göstermiştir. Günümüzde üstün zekâ yalnızca akademik başarı ile sınırlı kalmamakta, yaratıcılık, üretkenlik ve bireysel farklılıklar da bu kavramın içinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, üstün zekâlı bireylerin bilişsel potansiyelinin tam anlamıyla ortaya çıkarılması için güçlendiren, esnek, yenilikçi, ilham verici ve özgün fikirler üretebilen öğrenme ortamları sağlanarak topluma ve insanlığa değer katmaları önemlidir (Koshy, 2002). Türkiye'de de bu anlayışa paralel olarak, yalnızca akademik ölçütlere değil, spor ve sanat alanlarındaki üstün performanslara da odaklanan programlar geliştirilmeye başlanmıştır; nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 2012'de üstün yetenekli çocukların eğitimi üzerine yürüttüğü inceleme, bu öğrencilerin ülkenin kritik bir entelektüel sermayesi olduğunu vurgulamış ve gerekli eğitim altyapısı kurulmadığı takdirde bu potansiyelin başka ülkelere yönelebileceği uyarısında bulunmuştur (TBMM, 2012). Ardından Millî Eğitim Bakanlığı, 2013 tarihli Eylem Planı'yla üstün yeteneklilerin eğitimine dair stratejik öncelikleri netleştirmiş; öğretmen yetiştirme, özgün tanılama araçları geliştirme ve öğrenme ortamlarını zenginleştirme başlıklarını odak noktası yapmıştır (MEB, 2013). Bu çizgi 2018'de yayımlanan Vizyon 2023 belgesinde de sürdürülerek, üstün yetenekli bireylerin desteklenmesine yönelik kurumsal yapılanma, tanılama süreçleri ve eğitim ortamları konusunda somut hedefler ortaya konmuştur (MEB, 2018; Yakut Özek, 2024). Günümüzde politika belgeleri, akademik çalışmaları yönlendiren önemli referans kaynakları hâline gelmiş ve lisansüstü düzeyde yürütülen araştırmaların sayısal olarak artmasına katkı sağlamıştır. Bu artış tezlerin yapısal ve yöntemsel özelliklerinin daha sistematik biçimde incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

2014-2024 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi'nde yer alan ve başlıklarında üstün zekâ/ üstün yetenek kavramlarının kullanıldığı lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma boyunca aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımları nasıldır?

2. Lisansüstü tezlerin yıllara göre sayısal dağılımları nasıldır?
3. Lisansüstü tezlerin yayımlandığı niversiteye göre dağılımları nasıldır?
4. Lisansüstü tezlerin yayımlandığı enstitüye göre dağılımları nasıldır?
5. Lisansüstü tezlerin yayımlandığı anabilim dallarına göre dağılımları nasıldır?
6. Lisansüstü tezlerin danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları nasıldır?
7. Lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
8. Lisansüstü tezlerin araştırma desenine göre dağılımları nasıldır?
9. Lisansüstü tezlerin örneklem türlerini göre dağılımları nasıldır?
10. Lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımları nasıldır?
11. Lisansüstü tezlerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu çalışma, 2014–2024 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmalarında üstün yetenek ve üstün zekâ konularının betimsel olarak incelenmesini amaçlayan bir betimsel tarama araştırmasıdır. Betimsel tarama modeli, belirli bir alanda var olan durumu nesnel, sistematik ve düzenli bir biçimde ortaya koymayı hedefler (Büyüköztürk vd., 2019; Karasar, 2016). Bu bağlamda araştırma, geçmişten günümüze hazırlanmış tezlerin özelliklerini saptamak, sınıflamak ve eğilimleri tespit etmek üzerine kuruludur.

Veri Toplama Araçları

Elde edilen bilgiler Excel aracılığıyla sistematik olarak toplanmıştır. Tezlerin bilgilerini toplamak üzere araştırmacı tarafından hazırlanmış kodlama formu kullanılmıştır. Söz konusu form aşağıdaki kategorik değişkenleri içermektedir:

- Tez Türü: Yüksek lisans mı yoksa doktora mı olduğu.
- Yıl: 2014, 2015, ..., 2024.
- Üniversite: Yükseköğretim kurumunun tam adı.
- Enstitü: Fen Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü vb.
- Anabilim Dalı: Tezin ait olduğu anabilim dalı.
- Danışman Unvanı: Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi vb.
- Araştırma Yöntemi: Nicel, nitel veya karma
- Araştırma Deseni: Betimsel tarama, ilişki-tarama, durum çalışması vb.
- Örneklem Türü: Öğrenci, ğretmen, veli...
- Veri Toplama Araçları: Kullanılan test, ölçek, anket, mülakat formu, doküman inceleme vb.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada 1 Ocak 2014 – 1 Aralık 2024 tarihleri arasında YÖKTEZ veri tabanında başlıklarında “stn zekâ”, “stn zekâ” veya “stn yetenek” ifadelerinden en az birini içeren yüksek lisans ve doktora tezleri taranmış ve toplam 371 çalışmaya ulaşılmıştır. Tam metnine erişilebilen 366 lisansüstü tez çalışmaya dahil edilmiştir.

Etik Beyan

Bu çalışma, yalnızca açık erişimli tez verilerinin incelendiği bir dokümantasyon taraması olduğundan etik kurul izni gerekmemektedir.

Verilerin Analizi

YÖK TEZ veri tabanından seçilen 366 yüksek lisans ve doktora tezine ait bilgiler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada her tez çalışması yılı, program düzeyi, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, danışman unvanı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, örneklem, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemi kategorilerine göre sistematik olarak sınıflandırılmış ve Excel'e aktarılmıştır. Bu matriste yer alan kategorik değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmış, bu dağılımlar tablolarla sunulmuştur.

BULGULAR

Çalışmaya dahil edilen 366 lisansüstü tezin türü, yılı, yayınlandığı üniversite, yayınlandığı enstitü ve ana bilim dalı, danışman unvanı, araştırma yöntemi, araştırma deseni, örneklem türü, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemine göre bulguları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans	269	73.5
Doktora	97	26.5
Toplam	366	100

Tabloya göre, incelenen toplam 366 lisansüstü tezin %73,5'ü (n=269) yüksek lisans düzeyinde, %26,5'ü (n=97) ise doktora düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans f	Doktora f	Toplam f	%
2014	14	14	28	7.65
2015	24	8	32	8.74
2016	16	13	29	7.92
2017	21	7	28	7.65
2018	33	10	43	11.75
2019	45	6	51	13.93
2020	17	3	20	5.46
2021	19	5	24	6.56
2022	18	7	25	6.83
2023	21	9	30	8.2
2024	41	15	56	15.3
Toplam	269	97	366	100

Tablo 3'e göre, Türkiye'de 2014–2024 yılları arasında üstün zekâ/yetenek üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yıllık bazda en yüksek üretimi 56 tez (%15,3) ile 2024'te gerçekleşirken, 2019'da 51 tez (%13,9) ve 2018'de 43 tez (%11,8) ile izlenmiştir. En düşük yıl ise 2020 olup yalnızca 20 tez (%5,5) tamamlanmıştır.

Tablo 3. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Yapıldığı Üniversiteye Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Yüksek Lisans f	Doktora f	Toplam f	%
Gazi Üniversitesi	10	16	26	7.1
Bahçeşehir Üniversitesi	23	0	23	6.28
Hacettepe Üniversitesi	13	9	22	6.01

İstanbul Üniversitesi	5	12	17	4.64
Dokuz Eylül Üniversitesi	10	3	13	3.55
Necmettin Erbakan Üniversitesi	11	1	12	3.28
Marmara Üniversitesi	7	4	11	3.01
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	10	1	11	3.01
İstanbul Aydın Üniversitesi	10	0	10	2.73
Yıldız Teknik Üniversitesi	7	2	9	2.46
İnönü Üniversitesi	6	2	8	2.19
Sakarya Üniversitesi	7	1	8	2.19
Trakya Üniversitesi	5	3	8	2.19
Bursa Uludağ Üniversitesi	4	4	8	2.19
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4	4	8	2.19
Ankara Üniversitesi	2	5	7	1.91
Amasya Üniversitesi	6	1	7	1.91
Mersin Üniversitesi	5	1	6	1.64
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	3	3	6	1.64
Erciyes Üniversitesi	5	1	6	1.64
Anadolu Üniversitesi	4	2	6	1.64
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	4	1	5	1.37
Atatürk Üniversitesi	2	3	5	1.37
Maltepe Üniversitesi	5	0	5	1.37
İstanbul Gelişim Üniversitesi	5	0	5	1.37
Karadeniz Teknik niversitesi	1	4	5	1.37
skdar Üniversitesi	5	0	5	1.37
Selçuk Üniversitesi	2	2	4	1.09
Ege Üniversitesi	4	0	4	1.09
Çukurova Üniversitesi	4	0	4	1.09
Düzce Üniversitesi	3	1	4	1.09
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	3	1	4	1.09
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3	0	3	0.82
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	3	0	3	0.82
Ahi Evran Üniversitesi	3	0	3	0.82
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	2	3	0.82
Çağ Üniversitesi	3	0	3	0.82
Yakın Doğu Üniversitesi	3	0	3	0.82
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	3	0	3	0.82
Akdeniz Üniversitesi	3	0	3	0.82
Trabzon Üniversitesi	1	1	2	0.55
Balıkesir Üniversitesi	0	2	2	0.55
Yalova Üniversitesi	1	1	2	0.55
Dumlupınar Üniversitesi	0	2	2	0.55
Haliç Üniversitesi	2	0	2	0.55
Boğaziçi Üniversitesi	1	1	2	0.55
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2	0	2	0.55
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	0	2	0.55
Biruni Üniversitesi	2	0	2	0.55
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	0	2	0.55
Okan Üniversitesi	2	0	2	0.55
Yeditepe Üniversitesi	2	0	2	0.55
İstanbul Kültür Üniversitesi	2	0	2	0.55
Gaziantep Üniversitesi	2	0	2	0.55
Mustafa Kemal Üniversitesi	2	0	2	0.55
Kocaeli Üniversitesi	2	0	2	0.55
Kırklareli Üniversitesi	2	0	2	0.55
İstanbul Ticaret Üniversitesi	2	0	2	0.55
İstanbul Okan Üniversitesi	1	0	1	0.27
Dicle Üniversitesi	0	1	1	0.27
İstanbul Arel Üniversitesi	1	0	1	0.27
Anglia Ruskin University	1	0	1	0.27
İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	0	1	0.27

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	0	1	0.27
Başkent Üniversitesi	1	0	1	0.27
Bartın Üniversitesi	1	0	1	0.27
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	0	1	0.27
Yozgat Bozok Üniversitesi	1	0	1	0.27
Uşak Üniversitesi	1	0	1	0.27
Kırıkkale Üniversitesi	1	0	1	0.27
Fırat Üniversitesi	1	0	1	0.27
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1	0	1	0.27
Munzur Üniversitesi	1	0	1	0.27
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0	1	0.27
Muş Alparslan Üniversitesi	1	0	1	0.27
Fatih Üniversitesi	1	0	1	0.27
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	1	0	1	0.27
Pamukkale Üniversitesi	1	0	1	0.27
European University of Lefke	1	0	1	0.27
The University of Sheffield	1	0	1	0.27
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1	0	1	0.27
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	0	1	0.27
Toplam	269	97	366	100

Üstün zekâ ve yetenek alanında yapılan tez üretimine üniversiteler düzeyinde bakıldığında, Gazi Üniversitesi 26 tez (%7.1) ile en yüksek katkıyı sağlayan kurum olmuştur. Onu sırasıyla Bahçeşehir Üniversitesi 23 tez (%6.28), Hacettepe Üniversitesi 22 tez (%6.01), İstanbul Üniversitesi 17 tez (%4.64), ve Dokuz Eylül Üniversitesi 13 tezle (%3.55) takip etmiştir.

Trabzon, Balıkesir, Yalova, Dumlupınar, Uludağ, Haliç, Boğaziçi, Sivas Cumhuriyet, Eskişehir Osmangazi, Biruni, Ondokuz Mayıs, Okan, Yeditepe, İstanbul Kültür, Gaziantep, Mustafa Kemal, Kocaeli, Kırklareli, İstanbul Ticaret Üniversiteleri her biri 2 tezle (%0.55) alana katkıda bulunmuştur.

Tablo 4. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Yapıldığı Enstitüye Göre Dağılımı

Enstitü	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	
	f	f	f	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	124	69	193	52.73
Sosyal Bilimler Enstitüsü	71	16	87	23.77
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	37	6	43	11.75
Fen Bilimleri Enstitüsü	19	3	22	6.01
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	10	2	12	3.28
Yurtdışı Enstitüsü	6	0	6	1.64
Bilişim Enstitüsü	0	1	1	0.27
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1	0	1	0.27
İşletme Enstitüsü	1	0	1	0.27
Toplam	269	97	366	100

Tablo 4'te 2014 ile 2024 yılları arasında Türkiye'de üstün zekâlı/yeteneklili bireyler alanında yapılan lisansüstü tezlerin yürütüldüğü enstitüler incelendiğinde, en fazla tezin Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde toplam 193 tez yapılmış olup, bu sayı tüm tezlerin %52,73'ünü oluşturmaktadır. Bu, üstün zekâ/ üstün yetenek alanında yapılan akademik çalışmaların ağırlıklı olarak eğitim bilimleri enstitüsünde ele alındığını ortaya koymaktadır.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nü, %23,77 oranla 87 tezin yürütüldüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü takip etmektedir. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ise 43 tez (%11,75) ile alana üçüncü en yüksek katkıyı sağlayan enstitü olarak dikkat çekmektedir. Fen Bilimleri Enstitüsü (f=22; %6,01), Sağlık Bilimleri Enstitüsü (f=12; %3,28) ve daha düşük oranlara sahip Bilişim, Güzel Sanatlar ve İşletme Enstitüleri, %1'in altında paylara sahiptir.

Tablo 5. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Yapıldığı Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı

Ana Bilim Dalı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	
	f	f	f	%
Eğitim Bilimleri	43	13	56	15.3%
Özel Eğitim	33	18	51	13.93%
İlköğretim	27	20	47	12.84%
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi	31	13	44	12.02%
Psikoloji	18	1	19	5.19%
Temel Eğitim	16	3	19	5.19%
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	7	3	10	2.73%
Üstün zekâlıların Eğitimi	9	0	9	2.46%
Güzel Sanatlar Eğitimi	4	2	6	1.64%
Eğitim Programları ve Öğretimi	4	2	6	1.64%
Çocuk Gelişimi	4	1	5	1.37%
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	1	4	5	1.37%
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi	0	4	4	1.09%
Klinik Psikoloji	4	0	4	1.09%
İşletme	4	0	4	1.09%
Engelli Çalışmaları	2	2	4	1.09%
Belirtilmemiş	4	0	4	1.09%
Matematik ve Fen Bilimleri	3	0	3	0.82%
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	1	2	3	0.82%
Türkçe Eğitimi	3	0	3	0.82%
Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi	0	2	2	0.55%
Sınıf Öğretmenliği	2	0	2	0.55%
Sosyoloji	2	0	2	0.55%
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	2	0	2	0.55%
Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi	2	0	2	0.55%
Psikiyatri	2	0	2	0.55%
Okul Öncesi Öğretmenliği	2	0	2	0.55%
Aile Danışmanlığı	2	0	2	0.55%
Matematik Eğitimi	1	0	1	0.27%
Fen Bilgisi Eğitimi	1	0	1	0.27%
Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi	1	0	1	0.27%
Türkçe ve Sosyal Bilimler	0	1	1	0.27%
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	1	0	1	0.27%
Yabancı Dil Öğretimi	1	0	1	0.27%
Yenilik Yönetimi	1	0	1	0.27%
Yönetim Bilişim Sistemleri	0	1	1	0.27%
Çevre	1	0	1	0.27%
Beden Eğitimi ve Spor	1	0	1	0.27%
Felsefe ve Din Bilimleri	0	1	1	0.27%
Bilişim Sistemleri ve Teknolojileri	1	0	1	0.27%
Eğitimin Psikolojik Temelleri	1	0	1	0.27%
Özel Öğretim	1	0	1	0.27%
Aile ve Tüketici Bilimleri	1	0	1	0.27%
İletişim Bilimleri	1	0	1	0.27%
Aile Eğitimi ve Danışmanlığı	1	0	1	0.27%
İlköğretim Eğitimi	0	1	1	0.27%
İlköğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi	1	0	1	0.27%
İngiliz Dili Eğitimi	1	0	1	0.27%
İnsan Kaynakları Yönetimi	1	0	1	0.27%
Türkçe	0	1	1	0.27%
Bilgisayar Mühendisliği	0	1	1	0.27%
Tarih ve Medeniyet Araştırmaları	1	0	1	0.27%
Medya ve İletişim Sistemleri	1	0	1	0.27%
Müzik Bilimleri	1	0	1	0.27%
Okul Öncesi Eğitimi	1	0	1	0.27%

Kültür ve Sanat Yönetimi	1	0	1	0.27%
Bilim ve Teknoloji Politikası Çalışmaları	1	0	1	0.27%
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi	1	0	1	0.27%
Dil ve Konuşma Terapisi	1	0	1	0.27%
Aile Danışmanlığı ve Eğitimi	1	0	1	0.27%
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	1	0	1	0.27%
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	1	0	1	0.27%
Rekreasyon	1	0	1	0.27%
Resim-İş Eğitimi	1	0	1	0.27%
Sosyal Bilgiler Eğitimi	1	0	1	0.27%
Hemşirelik	1	0	1	0.27%
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	0	1	0.27%
Sosyal Hizmet	0	1	1	0.27%
Sosyal Hizmetler	1	0	1	0.27%
Dilbilim	1	0	1	0.27%
Görsel Sanatlar Eğitimi	1	0	1	0.27%
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi	1	0	1	0.27%
Toplam	269	97	366	100%

2014-2014 yılları arasında üstün zekâ/yetenek alanında gerçekleştirilen 366 lisansüstü tez incelendiğinde, en yüksek yoğunluğun Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda olduğu görülmektedir; bu alanda 43 yüksek lisans ve 13 doktora olmak üzere toplam 56 tez yayımlanmıştır (%15,3). Bunu 33 yüksek lisans ve 18 doktora çalışmasının yer aldığı Özel Eğitim Ana Bilim Dalı (%13,9), 27 yüksek lisans ve 20 doktora çalışmasıyla İlköğretim Ana Bilim Dalı (%12,8) ile 31 yüksek lisans, 13 doktora çalışmasıyla Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı (%12,02) takip etmektedir. Bunların dışında, 45 farklı ana bilim dalında her biri birer tez (%0,3) yayımlanmıştır.

Tablo. 6 Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Danışmanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvan	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	
	f	f	f	%
Prof. Dr.	81	52	133	36.34%
Doç. Dr.	83	22	105	28.69%
Dr. Öğr. Üyesi	54	4	58	15.85%
Yar. Doç. Dr.	29	12	41	11.20%
Dr.	3	0	3	0.82%
Doç. Dr. + Dr. Öğr. Üyesi	5	0	5	1.37%
Prof. Dr. + Doç. Dr.	4	4	8	2.19%
Doç. Dr. + Doç. Dr.	3	0	3	0.82%
Doç. Dr. + Yar. Doç. Dr.	3	1	4	1.09%
Prof. Dr. + Dr. Öğr. Üyesi	2	1	3	0.82%
Prof. Dr. + Prof. Dr.	1	1	2	0.55%
Yar. Doç. Dr. + Yar. Doç. Dr.	1	0	1	0.27%
Toplam	269	97	366	100

İncelenen 366 lisansüstü tez, danışman unvanlarına göre değerlendirildiğinde en yüksek payı Prof. Dr. unvanlı danışmanların gerçekleştirdiği 133 tez (%36,34) oluşturmaktadır. Bunu Doç. Dr. unvanlı danışmanlar tarafından yürütülen 105 tez (%28,69) ve Dr. Öğretim Üyesi unvanlı danışmanların 58 tezi (%15,85) izlemektedir. Yardımcı Doçent Dr. unvanlı danışmanlar 41 tezle (%11,20) dördüncü sırada yer alırken, yalnız “Dr.” unvanlı danışmanların 3 tezi (%0,82) sınırlı bir paya sahiptir. Birden fazla unvan sahibi danışman profillerinde ise Prof. Dr. + Doç. Dr. kombinasyonu 8 tez (%2,19), Doç. Dr. + Dr. Öğr. Üyesi kombinasyonu 5 tez (%1,37) ve Doç. Dr. + Yar. Doç. Dr. kombinasyonu 4 tez (%1,09) gerçekleştirilmiştir. Diğer unvan birleşimleri (örneğin Prof. Dr. + Prof. Dr. veya Yar. Doç. Dr. + Yar. Doç. Dr.) her biri 1-3 tez arasında değişen frekanslarla (%0,27-0,82) çok daha düşük oranlarda temsil edilmiştir. Genel olarak, tez danışmanlığının yaklaşık %80'inin Prof. Dr., Doç. Dr. ve Dr. Öğretim Üyesi unvanlı akademisyenlerce yürütüldüğü görülmektedir.

Tablo 7. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Araştırma Yöntemi	Yüksek Lisans f	Doktora f	Toplam f	%
Nicel	137	52	189	51.78%
Nitel	77	29	106	28.77%
Karma	55	16	71	19.45%
Toplam	269	97	366	%100

Araştırma yöntemleri frekans tablosuna göre, incelenen 366 tezden 189'u (%51,78) nicel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra 106 tez (%28,77) nitel yöntem, 71 tez (%19,5) karma yöntemle yürütülmüştür. Bu veriler, lisansüstü araştırmalarda nicel yöntemlerin birincil tercih olduğunu, nitel ve karma yaklaşımların ise sırasıyla ikinci ve üçüncü sırada yer aldığını göstermektedir.

Tablo 8. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	Karma f	Nitel f	Nitel f	Toplam f	%
Tarama	10	112	3	125	40 %
Durum/Vaka Çalışması	3	1	56	60	16.4%
Deneysel Desen	17	40	1	58	15.6%
Belirsiz	2	13	10	25	6.8%
Olgubilim (Fenomenoloji)	0	0	20	20	5.5%
Eylem	5	1	6	12	3.01%
Açımlayıcı Sıralı Desen	11	0	0	11	3.0%
Nedensel Karşılaştırma Deseni	0	6	0	6	1.6%
Deneysel Desen, Durum/Vaka Çalışması	5	0	0	5	1.4%
Meta analiz	0	4	0	4	1.1%
Yakınsayan Paralel Desen	4	0	0	4	1.1%
Deneysel Desen, Tarama	0	4	0	4	1.1%
Ölçek uyarlama	0	4	0	4	0.8%
İç İçe Geçmiş Desen	3	0	0	3	0.8%
Keşfedici Sıralı Desen	3	0	0	3	0.8%
İçerik Analizi	0	0	3	3	0.8%
Betimsel Araştırma	0	0	3	3	0.8%
Doküman Analizi	0	0	3	3	0.8%
Nedensel Karşılaştırma Deseni, Tarama	0	2	0	2	0.5%
Paralel desen	2	0	0	2	0.5%
Sıralı Açıklayıcı Desen	2	0	0	2	0.5%
Deneysel Desen, Durum/Vaka Çalışması, Gömülü	1	0	0	1	0.3%
Teori Deseni					
Çok Aşamalı Desen	1	0	0	1	0.3%
Kesitsel Desen	0	1	0	1	0.3%
Karşılaştırma Gruplu Desen	0	1	0	1	0.3%
Etnografik Desen	0	0	1	1	0.3%
Karşılaştırmalı Betimsel Analiz	0	1	0	1	0.3%
Olgubilim (Fenomenoloji), Tarama	1	0	0	1	0.3%
Gömülü Teori Deseni	0	0	1	1	0.3%
Deneysel Desen, İçerik Analizi	1	0	0	1	0.3%
Toplam	71	188	107	367	100%

Tabloda görüldüğü üzere araştırma desenleri arasında en yaygın kullanılan tasarım tarama desendir; 125 çalışmanın %40'ı bu yaklaşımı benimsemiştir. Tarama desenlerinin büyük çoğunluğu nicel yöntemle (112; %30,5) gerçekleştirilmiş, karma desen olarak 10 (%2,7) ve nitel desen olarak 3 (%0,8) çalışmada yer almıştır.

Tarama desenini, 60 çalışmayla (%16,4) durum/vaka çalışması izlemiştir. Bu alandaki çalışmaların 56'sı nitel (15,2%), 3'ü karma (%0,8%) ve 1'i nicel (%0,3) olarak yürütülmüştür.

Deneyssel desenler ise 58 tezde (%15,6) tercih edilmiş; bunların 40'ı nicel (%10,9), 17'si karma (%4,6) ve 1'i nitel (%0,3) olarak sınıflandırılmıştır.

Daha az yaygın desenler arasında olgubilim (fenomenoloji) 20 tezde (%5,5), eylem araştırması 12 tezde (%3,3) ve açıklayıcı sıralı desen 11 tezde (%3,0) kullanılmıştır. Bunun dışında, deneyssel-vaka çalışması ve gömülü teori kombinasyonları; kesitsel, paralel, sıralı açıklayıcı, çok aşamalı, kesitsel grup karşılaştırma, etnografik, karşılaştırmalı betimsel analiz, fenomenoloji-tarama ve gömülü teori desenleri gibi çeşitli modeller her biri yalnızca 1-2 tezde (%0,3-0,5) yer almıştır.

Tablo 9. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Uygulandığı Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

Çalışma Grubu	f	%
Öğrenci	233	63,4
Öğretmen	35	9,6
Öğrenci, öğretmen	20	5,5
Veli	19	5,2
Doküman	16	4,4
Öğrenci, veli	12	3,3
Öğrenci, öğretmen, veli	10	2,5
Öğretmen, idareci	6	1,6
Öğrenci, öğretmen, idareci, veli	5	1,4
İdareci	2	0,5
Öğretmen adayı	2	0,5
Milletvekilleri, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanları, öğretim üyeleri, araştırmacılar, öğretmenler, özel sektör çalışanları, veli	1	0,3
Öğrenci, öğretmen, idareci, akademisyenler, veli	1	0,3
Öğrenci, öğretmen, idareci, veli, tez izleme ve geçerlik kurulu üyeleri, araştırmacı, uzman	1	0,3
Öğretmen, veli	1	0,3
Öğretmen, eğitim yöneticisi, alan uzmanı, veli	1	0,3
Üstün Yetenekli Yetişkin Bireyler	1	0,3
Uzman Adayları	1	0,3
Toplam	367	100

Toplam 367 çalışmanın çalışma grubu dağılımına bakıldığında, en yüksek oran öğrencilerden oluşan gruplarda gözlenmiştir (f=233; %63,4). Bunu öğretmen katılımcıların yer aldığı gruplar (f=35; %9,6), öğrenci ve öğretmen birlikte değerlendirilen gruplar (f =20; %5,5) ile velilerin dahil edildiği gruplar (f=19; %5,2) izlemiştir. Öğrenci ve veli katılımcılarını bir arada içeren araştırmalar (f = 12) %3,3 öğrenci-öğretmen-veli üçlüsünü kapsayan gruplar (f=10) %2,5 olarak belirlenmiştir. Öğretmen ve idarecilerin birlikte çalıştığı gruplar (f=6) %1,6 ve öğrenci-öğretmen-idareci-veli dörtlüsünü içeren gruplar (f=5) %1,4 oranında kullanılmıştır. Diğer katılımcı profilleri arasında yalnız idareciler (f=2; %0,5), yalnız öğretmen adayları (f=2; % 0,5), milletvekilleri-Talim ve Terbiye Kurulu Başkanları- öğretim üyeleri- araştırmacılar- öğretmenler- özel sektör çalışanları velilerden oluşan karma grup (f=1; %0,3), öğrenci-öğretmen- idareci akademisyenler- veliler grubu (f=1; %0,3), öğrenci- öğretmen- idareci- veli- tez izleme ve geçerlik kurulu üyeleri- uzmanlardan oluşan karma grup (f=1; % 0,3), öğretmen-veli ortak grubu (f=1; %0,3), öğretmen-eğitim yöneticisi-alan uzmanı-veli grubu (f=1; %0,3), üstün yetenekli yetişkin bireyler (f=1; %0,3) ve uzman adayları (f=1; %0,3) yer almıştır.

Tablo 10. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	f	%
Ölçek	207	29,66

Görüşme / Mülakat (görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme formu, mülakat, röportaj v.b.)	144	20,63
Diğer (rubrik, senaryo, video-kayıt, başarı testi dışındaki özel araçlar v.b.)	104	14,90
Test	90	12,89
Gözlem (gözlem, gözlem formu, gözlem listesi)	38	5,44
Anket	33	4,73
Envanter	25	3,58
Form (ölçme-değerlendirme, kontrol listesi, değerlendirme formu v.b.)	24	3,44
Günlük (yazılı/yansıtıcı günlük, araştırmacı notları)	20	2,87
Doküman / Metin Analizi (doküman, literatür, yazılı dokümanlar)	13	1,86
Toplam	698	100

Tablo incelendiğinde, araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracının ölçekler olduğu görülmektedir (f=207; %29,66). Bunu, görüşme/mülakat yöntemleri (f=144; %20,63) ve diğer kategorisinde yer alan özel araçlar (örneğin rubrik, senaryo, video kayıt vb.) (f=104; %14,90) takip etmektedir. Testler (f=90; %12,89) ve gözlem teknikleri (f=38; %5,44) ise daha düşük sıklıkta tercih edilmiştir. Anketler (f=33; %4,73), envanterler (f=25; %3,58), ölçme-değerlendirme formları (f=24; %3,44) ve günlük türü araçlar (f=20; %2,87) ise en az kullanılan veri toplama araçları arasında yer almaktadır.

Tablo11. Üstün Zekâ/Yetenek Alanındaki Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemine Göre Dağılımı

Veri Analiz Yöntemi	f	%
T-Testi	137	15.15
İçerik Analizi	129	14.27
Betimsel İstatistik	105	11.62
Anova	103	11.39
Korelasyon	99	10.95
Mann Whitney	77	8.52
Betimsel Analiz	52	5.75
Wilcoxon	48	5.31
Kruskal Wallis	41	4.54
Regresyon	26	2.88
Ki-kare	18	1.99
Kodlama	9	1.0
Doküman Analizi	8	0.88
Toplam	698	100

Veri analiz yöntemleri itibarıyla toplam 904 analiz kaydedilmiş olup, en sık başvurulan teknik %15,2 (137 kez) ile t-testi olmuştur. İçerik analizi 129 kez (%14,3) ve betimsel istatistikler 105 kez (%11,6) kullanılmıştır. Anova 103 kez (%11,4) ve korelasyon analizi 99 kez (%11,0) ile önemli pay sahibidir. Mann-Whitney testi 77 kez (%8,5), Wilcoxon testi 48 kez (%5,3) ve Kruskal-Wallis testi 41 kez (%4,5) uygulanmıştır. Diğer analiz yöntemleri ise daha düşük sıklıkta görülmüş olup (örneğin regresyon %2,9; ki-kare %2,0 vb.), yine hem nicel hem nitel teknikler alana dair çalışmalarda yer almaktadır.

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Bu çalışma 2014–2024 yılları arasında Türkiye’de üstün zekâ ve üstün yetenek konularında hazırlanmış lisansüstü tezleri yöntemsel açıdan inceleyerek, alan yazındaki mevcut duruma dair kapsamlı bir genel görünüm sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma Türkiye’de üstün zekâ ve üstün yetenek konularında yapılan lisansüstü tezlerin nicel bir betimlemesini sunarak alan yazına yöntemsel bir katkı sağlamıştır. Ancak bulgular, çalışmanın esasen sahada yapılmış tezlerin sınıflandırılması ve sayısal dağılımının ötesine geçemediğini göstermektedir.

Elde edilen bulgulara göre üstün zekâ/üstün yetenek konularında yapılan 366 lisansüstü çalışmanın türüne göre dağılımı incelendiğinde bu konulardaki akademik çalışmaların büyük ölçüde yüksek lisans tezlerine dayandığını ve doktora düzeyinde daha sınırlı ancak artan bir eğilimle araştırma üretildiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu alanda daha özgün, derinlemesine

ve kuramsal katkılar sunabilecek doktora düzeyinde çalışmalara duyulan ihtiyaç devam etmektedir. Elde edilen sonuçların literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırılması, birçok paralellik sunmaktadır. Benzer şekilde Başar (2019) ve Kara (2021), üstün yeteneklilerle ilgili tez çalışmalarının büyük kısmının yüksek lisans düzeyinde tamamlandığını, doktora tezlerinin ise daha düşük oranda gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Çetin ve İnci (2023) ise üstün zekâ alanında fen eğitimi odaklı tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde yapıldığını ve üretimin özellikle 2019 yılında yoğunlaştığını belirtmiştir.

Yıllık dağılıma bakıldığında yüksek lisans tezlerinde 2018, 2019 ve 2024 yıllarında dikkat çekici artışlar meydana gelmiştir. 2018 yılındaki artış Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu'nun yayımlanmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu belge üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda farkındalığın artırılması, tanılama sistemlerinin gözden geçirilmesi ve özgün eğitim modellerinin geliştirilmesi gibi hedefler içermektedir (MEB, 2018). Söz konusu belge akademik çevrelerde konunun önemini yeniden gündeme gelmesine ve bu alanda yürütülen tez çalışmalarında artış yaşanmasına zemin hazırlamış olabilir. Üretkenliğin en yoğun olduğu 2024 yılında yapılan 41 yüksek lisans ve 15 doktora tezi, bu yılın hem genel üretkenlik hem de doktora düzeyinde yapılan çalışma sayısı açısından en yoğun dönem olduğunu göstermektedir. Buna karşılık bazı yıllarda lisansüstü tez sayılarında belirgin bir düşüş yaşanmıştır. 2020 yılında üretimin düştüğü ve 2024 yılına doğru tekrar artışa geçtiği bulunmuştur. 2020 yılındaki bu düşüşün sebebinin dünyada etkili olan COVID-19 pandemisi olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde Kara (2021)'nin çalışması, 2019'da zirve yapan tez sayılarının 2020'de pandemi etkisiyle belirgin şekilde düştüğünü bulmuş ve bu dönemdeki azalmayı vurgulamıştır.

Gazi, Bahçeşehir, Hacettepe, İstanbul ve Dokuz Eylül gibi önde gelen üniversitelerde üstün zekâ ve üstün yetenek konusundaki tez üretiminin daha yoğun olması dikkat çekmektedir. Bu durumun sebebi, söz konusu kurumların eğitim bilimleri ve özel eğitim alanlarındaki köklü akademik altyapıları, üstün yetenek alanında uzman öğretim üyelerinin fazlalığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve BİLSEM'lerle yürütülen saha iş birlikleri ile psikometrik test geliştirme konusundaki geçmiş deneyimleri gibi güçlü kaynaklardır. Buna karşılık daha küçük veya yeni kurulan üniversiteler sınırlı uzman kadro, saha erişimi ve finansal imkânlar nedeniyle alana daha kısıtlı katkıda bulunabilmektedir. Kardeş ve ark. 2018'de yaptıkları araştırmada benzer sonuçlar bulunmuştur. Yapılan tezlerin üniversiteye göre dağılımını incelediklerinde Gazi Üniversitesinin ilk sırada geldiği bunu Hacettepe Üniversitesinin takip ettiğini bulmuşlardır.

Enstitü düzeyinde değerlendirildiğinde lisansüstü tezlerin yarıdan fazlasının Eğitim Bilimleri Enstitüleri'nde hazırlandığı görülmektedir. Bu durum üstün yetenek konusunun ağırlıklı olarak eğitim odaklı ele alındığını göstermektedir. Tanılama, eğitim uygulamaları ve program geliştirme gibi konuların eğitimle doğrudan ilişkili olması, bu alandaki tezlerin genellikle Eğitim Bilimleri Enstitülerinde yürütülmesini doğal kılmaktadır. Sosyal Bilimler ve Lisansüstü Eğitim Enstitüleri de önemli katkı sunarken, fen ve sağlık bilimleri enstitülerinde tez sayısı sınırlı kalmaktadır. Benzer şekilde Başar (2019), tezlerin çoğunluğunun Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapıldığını, bunu Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün izlediğini belirtmiştir.

Ana bilim dalları düzeyinde de benzer bir eğitim odaklılık görülmektedir. En fazla yüksek lisans ve doktora çalışması Eğitim Bilimleri ana bilim dalına aitken, Özel Eğitim, İlköğretim ve Matematik-Fen Eğitimi gibi bölümler ikinci, üçüncü sıralarda yer almaktadır. Bu dört ana bilim dalındaki tezler toplamda tezlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada lisansüstü tez danışmanlıklarının Prof. Dr., Doç. Dr. ve Dr. Öğretim Üyesi unvanlı akademisyenler tarafından yürütüldüğü; Prof. Dr. danışmanlığının ile açık ara en yüksek paya sahip olduğu belirlenmiştir. Bu dağılım üstün zekâ ve üstün yetenek konularının üniversitelerde genellikle en kıdemli ve deneyimli öğretim üyelerinin ilgi alanına girdiğini göstermektedir. 2013 yılında yapılan akademik unvan sistemindeki değişikliğinin sonucu etkilemekte olduğu düşünülmektedir. Özenç ve Özenç'in (2013) çalışmasında incelenen lisansüstü tezlerin

danışman unvanlarına göre dağılımında, yardımcı doçent ve profesör unvanlı akademisyenler ilk sırayı almış, bunu doçent unvanlı danışmanlar takip etmiştir.

Araştırma yöntemleri açısından bakıldığında nicel yöntemlerin ağırlıklı kullanıldığı görülmüştür. Araştırmalarda nicel yöntemlerin sıklıkla tercih edilme nedeni; daha büyük örneklem gruplarıyla çalışabilme imkânı, sonuçların daha geniş örnekleme genellenebilmesi ve sayısal verilerin sağladığı nesnellik düzeyinin yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Birçok çalışma üstün yetenek araştırmalarında nicel yöntemlerin baskın olduğunu ortaya koymuştur (Bolat ve Tekin, 2017; Sayim ve Işık, 2020; Warne vd., 2012; Dai vd., 2011).

Üstün zekâ ve yetenek araştırmalarında yaygın olarak tarama desenine dayalı, yani var olan verilerin sistematik olarak toplanıp değerlendirildiği çalışmaların tercih edildiği görülmektedir. Fenomenoloji ve eylem araştırması gibi nitel desenlerin daha az kullanımı, bireysel deneyimlerin ve uygulama odaklı araştırmaların derinlemesine incelenmesine dair literatürde boşluklar olduğunu ortaya koymaktadır. İnci (2021) tarafından erken çocukluk döneminde yapılan meta-sentez çalışmasında nicel yöntemlerin, özellikle tarama modellerinin yaygın kullanıldığını vurgulanmıştır.

Örneklem ya da çalışma grubuna türüne göre öğrenciler en yoğun katılımcı grubunu oluşturmuştur. Öğrenci çalışma grubunun yarıdan fazla orana sahip olması dikkat çekmektedir; bu durum, öğrencilere ulaşmanın daha kolay olması ve geniş bir evreni temsil etmeleriyle açıklanabilir. Buna karşın en az tercih edilen gruplar veliler, idareciler ve birden fazla paydaşı bir arada ele alan karma çalışma grupları olmuştur. Bu durum veli ve idarecilerin araştırmalara katılmakta çekimser olduğunu ve araştırmacıların çalışmalarda çok paydaşlı örneklem gruplarını yeterince kullanmaya hazır olmadığını düşündürmektedir. Öğrencilerin en yaygın örneklem grubu olduğunu Ayvacı ve Bebek (2019) ile Özenç ve Özenç (2013) de doğrulamaktadır.

En sık kullanılan veri toplama aracı standart ölçekler olmuştur, görüşme/mülakat teknikleri ikinci sıradadır. Bu sonuçlar alan yazındaki çalışmaların büyük ölçüde nicel verilere dayandığını ve araştırmacıların özellikle standartlaştırılmış veri toplama araçlarına yöneldiğini göstermektedir. Bununla birlikte, nitel yöntemlerin temel unsurlarından olan görüşme ve gözlem tekniklerinin de kullanıldığı dikkat çekmektedir. Ölçeklerin en sık kullanılan veri toplama aracı olduğu, Küçükoğlu ve Ozan (2013) ile Taş Coşkun (2024) tarafından da raporlanmıştır.

Toplamda 904 analiz yönteminin raporlandığı çalışmalarda, en sık kullanılan analiz tekniği oranla T-Testi olmuştur. Bu bulgu araştırmaların önemli bir kısmında gruplar arası fark analizine başvurulduğunu göstermektedir. İçerik analizi ve betimsel istatistikler ise en yaygın kullanılan diğer yöntemler arasında yer almakta olup, alanda hem nitel hem de nicel veri çözümleme yaklaşımlarının benimsendiğini göstermektedir. Anova ve korelasyon analizi gibi istatistiksel testlerin kullanım oranı da dikkate değerdir. Öte yandan Wilcoxon, Kruskal-Wallis, Regresyon, Ki-kare, Manova, ANCOVA gibi daha özgül analiz tekniklerine de belirli oranlarda başvurulmuş, Tematik analiz, yapısal eşitlik modellemesi, meta analiz, söylem ve fenomenoloji analizleri gibi yöntemler ise daha sınırlı sayıda çalışmada kullanılmıştır. Bu bulgular tezlerde hem klasik istatistiksel yöntemlere hem de nitel analiz tekniklerine yönelim olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın güçlü yanlarından biri geniş bir veri seti üzerinde çalışılmasıdır. Kapsayıcı bir veri taraması ile oldukça fazla sayıda çalışmanın kapsamlı bir şekilde incelenmesi, lisansüstü araştırma eğilimlerine ilişkin zengin bir genel bakış sunmaktadır. Çalışmada sayısal verilerin tablo ve yüzde olarak sistematik biçimde sunulması, alandaki temel eğilimlerin nesnel bir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca verilerin resmi bir kaynaktan alınması bütünlük ve güvenilirlik açısından avantajdır.

Elde edilen bulgular üstün zekâ/yetenek alanındaki lisansüstü araştırma profilini detaylı biçimde yansıtarak hem eğitim boyutunun hem nicel çalışmalara dayalı geleneksel eğilimin

hâkim olduğunu göstermektedir. Tezlerde ağırlıklı olarak tarama desenli, öğrenci odaklı ve nicel yöntemlerin tercih edilmesi, üstün yetenekli bireylerin gelişimini çok boyutlu ele alan bütüncül yaklaşımların hâlâ yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışmanın sınırlı teorik çerçevesi, üstün yetenekli bireylerin eğitimiyle ilgili güncel ulusal politika belgeleriyle yeterli düzeyde ilişkilendirilmemiştir.

Son on yılda üstün zekâ ve yetenek alanında yürütülen lisansüstü tezlerin önemli bir bölümü, özellikle Eğitim Bilimleri Enstitülerine ve klasik yöntemsel tercihlere yoğunlaşmıştır. Ancak bu eğilim Türkiye'de üstün yetenekli bireylere yönelik geliştirilen politika belgeleri (örneğin 2013 MEB Özel Yetenekliler Strateji Belgesi, 2023 Eğitim Vizyonu, TBMM 2012 Araştırma Raporu) ile yeterince uyum göstermemektedir. Örneğin bu politika metinleri üstün yetenekli bireylerin tanınmasında çoklu veri kaynaklarına, sosyal çevre etkileşimlerine, kültürel bağlama ve yaratıcı düşünme becerilerine vurgu yaparken, tezlerin çoğu yalnızca standart testlerle sınırlı kalmış, çoklu örneklem ve karma yöntem kullanım oranı oldukça düşüktür.

Ayrıca araştırmanın bulgularından hareketle, yüksek lisans düzeyinde yapılan tezlerin sayıca fazla oluşu olumlu bir üretkenliğe işaret etse de bu çalışmaların ne tür bir bilimsel veya pratik katkı sağladığı tartışmasız bırakılmıştır. Sayıca fazla olmak sahada etki yaratmak anlamına gelmemektedir. Bu nedenle niteliksel katkı, özgün kavramsallaştırmalar, saha deneyimlerinin modellenmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi gibi yönlerden değerlendirme yapılmalıdır.

Bu bağlamda tezlerdeki genel eğilimlerin analiz edilmesi yalnızca arşivsel bir çaba değil, aynı zamanda Türkiye'deki eğitimsel araştırmaların epistemolojik yönelimi hakkında da önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırmaların ağırlıklı olarak öğrenci odaklı yürütülmesi, çok paydaşlı analizlerin eksikliği ve öğretmen, veli, uzman gibi aktörlerin sınırlı temsil edilmesi, alandaki pratik problemlerin çözümüne yönelik yaklaşımların eksikliğini yansıtmaktadır. Bu durum sahadaki eğitimciler ve politika yapıcılar için uygulamaya dönük çıkarımlar üretmeyi zorlaştırmaktadır.

ÖNERİLER

- Politika belgeleri ile uyumlu tez çerçeveleri geliştirilmelidir: Yüksek lisans ve doktora tezlerinde, özellikle 2013 MEB Eylem Planı, 2023 Eğitim Vizyonu ve TBMM raporları gibi üst politika belgelerine doğrudan referanslar artırılmalı; tezler bu belgelerin hedefleriyle ne derece uyumlu olduğu yönünden tartışılmalıdır.
- Teorik zemin derinleştirilmelidir: Giriş ve kuramsal çerçeve bölümlerinde yalnızca tanımlar değil, güncel yaklaşımlar, sosyal adalet perspektifi, farklı kültürel modeller gibi daha derinlikli kuramsal bağlamlara yer verilmelidir.
- Tezler çok paydaşlı ve uygulamalı hale getirilmelidir: Öğrencilerin yanında öğretmen, veli, okul yöneticisi, rehber öğretmen gibi aktörlere dayalı veri toplama stratejileri geliştirilmeli ve saha bağlamında çözüm önerileri üretecek çalışmalar teşvik edilmelidir.
- Yüksek lisans tezlerinin katkısı açıkça ortaya konmalıdır: Her tezde çalışmanın kuramsal, yöntemsel ya da uygulamalı anlamda ne tür bir özgün katkı sağladığı tartışılmalıdır.
- Gelecek vizyonu sunan yorumlar geliştirilmelidir: Tezlerin bütüncül analizi üstün yetenek araştırmalarının hangi yöne evrildiği, ne tür teorik kırılmalar yaşandığı ve hangi yeni sorun alanlarının ortaya çıktığı gibi geleceğe yönelik değerlendirmeler içermelidir.
- Disiplinlerarası yönelimler geliştirilmelidir: Eğitim bilimlerinin yanı sıra psikoloji, sosyoloji, nörobilim ve sanat eğitimi gibi alanlarla etkileşimli çalışmalar özendirilmelidir. Bu tür çalışmalar alandaki çeşitliliği ve yenilikçiliği destekleyecektir.
- Karma ve derinlemesine yöntemler teşvik edilmelidir: Nicel çalışmalara ek olarak fenomenoloji, eylem araştırması, gömülü teori gibi derinlemesine analiz olanağı sunan nitel yöntemler daha fazla kullanılmalı ve desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Avcı Doğan, G., Tamul, Ö. F. (2024). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin tanınması ve eğitimi. *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 12-34.
- Ayvacı, H., & Bebek, G. (2019). Türkiye’de üstün zekâlılar ve özel yetenekliler konusunda yürütülmüş tezlerin tematik incelenmesine yönelik bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(45), 267-292. <https://doi.org/10.9779/PUJE.2018.233>
- Başar, B. (2019). *Üstün yeteneklilerle ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Lefke Avrupa Üniversitesi, Kıbrıs.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum* (24. baskı). Pegem Akademi.
- Bolat, Y., & Tekin, M. (2017). Üstün yeteneklilerin eğitimi araştırmalarında eğilimler: Yöntem bilimsel bir analiz. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 609-629.
- Çetin, Z. B., & İnci, G. (2023). Methodological trends of theses on gifted and talented children in science education in Turkey, 2015-2022. *International Journal of Special Education and Information Technologies*, 8(1), 86-97. <https://doi.org/10.18844/jeset.v8i1.8440>
- Dai, D. Y., Swanson, J. A., & Cheng, H. (2011). State of Research on Giftedness and Gifted Education: A Survey of Empirical Studies Published During 1998—2010. *Gifted Child Quarterly*, 55(2), 126-138. <https://doi.org/10.1177/0016986210397831>
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. *High Ability Studies*, 15(2), 119-147. <https://doi.org/10.1080/1359813042000314682>
- İnci, G. (2021). The analysis of research about gifted and talented children at early childhood in Turkey: a study of meta – synthesis. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(2), 107-121. <https://doi.org/10.17478/jegys.696491>
- Kara, F. (2021). *Üstün yetenek alanındaki lisansüstü eğitim tezlerinin incelenmesi (2015-2020)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (27. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kardeş, S., Akman, B., & Yazıcı, D. N. (2018). Üstün yetenekliler alanında yapılmış tezlerin analizi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(3), 411-430. <https://doi.org/10.30831/akukeg.353279>
- Koshy, S. (2002). Creating effective learning environments for gifted students. *Educational Review*, 54(3), 201-215
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı 2013–2017*. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özenç, M., ve Özenç, E. (2013). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, 13-28.
- Renzulli, J. S. (2005). *The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity*. R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Ed.), *Conceptions of giftedness* (ss. 246-279). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.015>
- Sayim, M., & Işık, A. D. (2020). Üstün Yetenekli Tanısı Almış Öğrencilerin Akranları ile Karşılaştırıldığı Lisansüstü Çalışmaların Tematik İncelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 149-166. <https://doi.org/10.29250/sead.752014>
- Taş Coşkun, S. (2024). *Üstün Yetenekli Bireylerle İlgili Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Terman, L. M. (1926). *Genetic studies of genius. Volume I: Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford University Press.
- TBMM (2012). *Üstün yetenekli çocukların keşfi, eğitimleriyle ilgili sorunların tespiti ve ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak etkin istihdamlarının sağlanması amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu*. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/129>.
- Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (2024). <https://tez.yok.gov.tr>
- Warne, R. T., Lazo, M., Ramos, T., & Ritter, N. (2012). Statistical Methods Used in Gifted Education Journals, 2006-2010. *Gifted Child Quarterly*, 56(3), 134-149. <https://doi.org/10.1177/0016986212444122>
- Yakut Özek, B. (2024). Üstün Yetenekli Çocukların Geleceğine Yön Veren Politika Belgeleri Bize Ne Söylüyor?. *Alanyazın*, 5(1), 27-43. <https://doi.org/10.59320/alanyazin.1425966>.

ENGLISH VERSION

A Descriptive Review of Theses on Intellectual Giftedness and Exceptional Talent

Büşra GÜLAL *

Bayram ÖZER **

CITED : Gülal, B. & Özer, B. (2025), A Descriptive Review of Theses on Intellectual Giftedness and Exceptional Talent, *Türkiye Üstün Zekalı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı Dergisi*, 2(1); 13-27, DOI: <https://doi.org/10.29329/tuzdev.2025.1315.2>

Abstract

The purpose of this study is to descriptively examine postgraduate theses listed in the YÖK TEZ between 2014 and 2024 whose titles include the terms “gifted intelligence,” “giftedness,” or “talent.” Using a survey model, the study analysed 366 theses in detail for which the full texts were accessible. The findings show that postgraduate output is concentrated mainly within Institutes of Educational Sciences; most studies employ quantitative methods and survey designs, and their samples predominantly consist of student groups. Scales and standardised tests are the most frequently used data-collection instruments, with t-tests favoured in quantitative studies and content analysis in qualitative inquiries. Gazi University emerges as the leading institution in terms of thesis production, while the annual number of theses increased during 2018–2019 and again in 2024 but declined in the pandemic year 2020. Overall, the results highlight the need for more doctoral-level research and studies involving multi-stakeholder samples.

Keywords: intellectual giftedness, giftedness, Postgraduate thesis analysis

INTRODUCTION

The identification, education, and social integration of gifted and talented individuals are among the most significant agenda items of educational systems (Avcı Doğan & Tamul, 2024). Research in this field has been increasing steadily. Despite the growing number of studies, there is still no consensus on the definition of giftedness or talent. Definitions vary depending on culture, time, and geography. In general, giftedness refers to a mental characteristic that significantly differentiates an individual from their peers in terms of learning speed, abstract reasoning capacity, and problem-solving ability. In classical definitions, this condition is usually explained quantitatively by an IQ score of 130 or above (Terman, 1926). However, contemporary research has shown that giftedness cannot be measured solely through cognitive tests and that other dimensions such as affective traits and creativity must also be considered.

Giftedness is a multidimensional concept that not only includes mental capabilities but also encompasses exceptional performance in artistic, athletic, or academic domains (Avcı Doğan & Tamul, 2024). According to Gagné’s (2004) Differentiated Model of Giftedness and Talent,

* Bu makale birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun- Türkiye, busragulal0@gmail.com, orcid.org/0009-0003-7795-120X

*** Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun- Türkiye, ozer.bayram@gmail.com, orcid.org/0000-0003-4375-4104

giftedness is a developmental process in which an individual's innate mental potential is transformed into competence through appropriate environmental and personal catalysts, along with systematic learning. Over time, approaches in this field have evolved significantly, with the view gaining ground that giftedness is not a fixed and innate trait but rather a dynamic phenomenon shaped by the constant interaction between the individual and their environment (Renzulli, 2005). Consequently, traditional models based solely on IQ-based identification have started to be seen as insufficient. More holistic models that incorporate multiple intelligences, affective competencies, creativity, and environmental factors have come to the forefront.

Throughout history, the concept of giftedness has been approached in various ways, and its definitions and measurement criteria have changed accordingly. Today, giftedness is no longer limited to academic achievement alone but also includes creativity, productivity, and individual differences. In this context, it is important to provide empowering, flexible, innovative, inspiring, and original learning environments to help gifted individuals fully realize their cognitive potential and contribute value to society and humanity (Koshy, 2002).

In Turkey, parallel to this understanding, programs have started to be developed that focus not only on academic criteria but also on outstanding performance in sports and arts. In fact, an investigation by the Turkish Grand National Assembly in 2012 on the education of gifted children emphasized that these students represent a critical intellectual capital for the country and warned that this potential could be directed toward other countries if the necessary educational infrastructure is not established (TBMM, 2012). Subsequently, the Ministry of National Education outlined strategic priorities regarding gifted education in its 2013 Action Plan, focusing on teacher training, the development of unique identification tools, and the enrichment of learning environments (MEB, 2013). This direction was maintained in the Vision 2023 document published in 2018, which presented concrete goals concerning institutional structuring, identification processes, and educational environments to support gifted individuals (MEB, 2018; Yakut Özek, 2024). Today, policy documents have become important reference sources guiding academic studies and have contributed to the numerical increase in postgraduate research. This increase necessitates a more systematic examination of the structural and methodological characteristics of these theses.

Purpose of the Study

The aim of this study is to examine postgraduate theses, available in the Turkish Higher Education Council (YÖK) Thesis Center between 2014 and 2024, that include the terms "giftedness" or "gifted/talented" in their titles, with respect to various variables. Throughout the study, the following questions were addressed:

1. What is the distribution of postgraduate theses by type?
2. What is the numerical distribution of postgraduate theses by year?
3. What is the distribution of postgraduate theses by the universities where they were published?
4. What is the distribution of postgraduate theses by the institutes where they were published?
5. What is the distribution of postgraduate theses by the academic departments where they were published?
6. What is the distribution of postgraduate theses by the academic titles of the advisors?
7. What is the distribution of postgraduate theses by research method?
8. What is the distribution of postgraduate theses by research design?
9. What is the distribution of postgraduate theses by sample type?
10. What is the distribution of postgraduate theses by data collection tools?
11. What is the distribution of postgraduate theses by data analysis methods?

METHOD

Research Model and Design

This study is descriptive survey research aimed at examining postgraduate theses prepared between 2014 and 2024 on the topics of giftedness and talent. The descriptive survey model aims to objectively, systematically, and regularly present the current situation in a particular field (Büyüköztürk et al., 2019; Karasar, 2016). In this context, the research is based on identifying, classifying, and detecting trends in theses prepared from past to present.

Data Collection Tools

The collected information was systematically organized using Microsoft Excel. A coding form developed by the researcher was used to gather data regarding the theses. This form included the following categorical variables:

- Type of Thesis: Whether it is a master's or doctoral thesis.
- Year: 2014, 2015, ..., 2024.
- University: Full name of the higher education institution.
- Institute: Institute of Science, Social Sciences Institute, Educational Sciences Institute, etc.
- Department: The department to which the thesis belongs.
- Advisor's Academic Title: Prof. Dr., Assoc. Prof. Dr., Asst. Prof. Dr., etc.
- Research Method: Quantitative, qualitative, or mixed.
- Research Design: Descriptive survey, relational survey, case study, etc.
- Sample Type: Student, teacher, parent, etc.
- Data Collection Tools: Test, scale, questionnaire, interview form, document analysis, etc.

Data Collection Process

In this study, master's and doctoral theses that included at least one of the keywords "gifted," "giftedness," or "talent" in their titles were scanned in the YÖKTEZ (Council of Higher Education Thesis Center) database between January 1, 2014, and December 1, 2024. A total of 371 studies were identified, and 366 postgraduate theses with full-text access were included in the analysis.

Ethical Statement

This study does not require ethics committee approval as it is a document analysis based solely on open-access thesis data.

Data Analysis

The data from the 366 master's and doctoral theses selected from the YÖK TEZ database were analyzed using descriptive analysis techniques. Each thesis was systematically classified according to the year, program level, university, institute, department, advisor's title, research method, research design, sample type, data collection tool, and data analysis method. These classifications were transferred into Excel, and the frequency and percentage distributions of the categorical variables in this matrix were calculated and presented in tables.

FINDINGS

The findings related to the 366 postgraduate theses included in the study are presented below, categorized by thesis type, year, university of publication, institute and department, advisor's academic title, research method, research design, sample type, data collection tool, and data analysis method.

Table 1. Distribution of Postgraduate Theses in the Field of Giftedness/Talent by Thesis Type

Thesis Type	f	%
Master's	269	73.5
Doctoral	97	26.5
Total	366	100

According to the table, 73.5% (n=269) of the total 366 postgraduate theses examined were conducted at the master's level, while 26.5% (n=97) were at the doctoral level.

Table 2. Distribution of Postgraduate Theses in the Field of Giftedness/Talent by Year of Publication

Years	Master's f	Doctoral f	Total f	%
2014	14	14	28	7.65
2015	24	8	32	8.74
2016	16	13	29	7.92
2017	21	7	28	7.65
2018	33	10	43	11.75
2019	45	6	51	13.93
2020	17	3	20	5.46
2021	19	5	24	6.56
2022	18	7	25	6.83
2023	21	9	30	8.2
2024	41	15	56	15.3
Total	269	97	366	100

According to Table 3, the highest annual output of postgraduate theses on giftedness/talent in Türkiye between 2014 and 2024 occurred in 2024, with 56 theses (15.3%). This was followed by 51 theses (13.9%) in 2019 and 43 theses (11.8%) in 2018. The year with the lowest number of completed theses was 2020, with only 20 theses (5.5%).

Table 3. Distribution of Postgraduate Theses in the Field of Giftedness/Talent by University

University	Master's f	Doctoral f	Total f	%
Gazi University	10	16	26	7.1
Bahçeşehir University	23	0	23	6.28
Hacettepe University	13	9	22	6.01
İstanbul University	5	12	17	4.64
Dokuz Eylül University	10	3	13	3.55
Necmettin Erbakan University	11	1	12	3.28
Marmara University	7	4	11	3.01
Aydın Adnan Menderes University	10	1	11	3.01
İstanbul Aydın University	10	0	10	2.73
Yıldız Teknik University	7	2	9	2.46
İnönü University	6	2	8	2.19
Sakarya University	7	1	8	2.19
Trakya University	5	3	8	2.19
Bursa Uludağ University	4	4	8	2.19
Bolu Abant İzzet Baysal University	4	4	8	2.19
Ankara University	2	5	7	1.91
Amasya University	6	1	7	1.91
Mersin University	5	1	6	1.64
Orta Doğu Teknik University	3	3	6	1.64
Erciyes University	5	1	6	1.64
Anadolu University	4	2	6	1.64
Hasan Kalyoncu University	4	1	5	1.37

Atatürk University	2	3	5	1.37
Maltepe University	5	0	5	1.37
İstanbul Gelişim University	5	0	5	1.37
Karadeniz Teknik University	1	4	5	1.37
şkdar University	5	0	5	1.37
Selçuk University	2	2	4	1.09
Ege University	4	0	4	1.09
ukurova University	4	0	4	1.09
Düzce University	3	1	4	1.09
Tokat Gaziosmanpaşa University	3	1	4	1.09
anakkale Onsekiz Mart University	3	0	3	0.82
İhsan Doğramacı Bilkent University	3	0	3	0.82
Ahi Evran University	3	0	3	0.82
Burdur Mehmet Akif Ersoy University	1	2	3	0.82
ağ University	3	0	3	0.82
Yakın Doğu University	3	0	3	0.82
İstanbul Sabahattin Zaim University	3	0	3	0.82
Akdeniz University	3	0	3	0.82
Trabzon University	1	1	2	0.55
Balıkesir University	0	2	2	0.55
Yalova University	1	1	2	0.55
Dumlupınar University	0	2	2	0.55
Haliç University	2	0	2	0.55
Boğaziçi University	1	1	2	0.55
Sivas Cumhuriyet University	2	0	2	0.55
Eskişehir Osmangazi University	2	0	2	0.55
Biruni University	2	0	2	0.55
Ondokuz Mayıs University	2	0	2	0.55
Okan University	2	0	2	0.55
Yeditepe University	2	0	2	0.55
İstanbul Kültür University	2	0	2	0.55
Gaziantep University	2	0	2	0.55
Mustafa Kemal University	2	0	2	0.55
Kocaeli University	2	0	2	0.55
Kırklareli University	2	0	2	0.55
İstanbul Ticaret University	2	0	2	0.55
İstanbul Okan University	1	0	1	0.27
Dicle University	0	1	1	0.27
İstanbul Arel University	1	0	1	0.27
Anglia Ruskin University	1	0	1	0.27
İstanbul Bilgi University	1	0	1	0.27
Ankara Yıldırım Beyazıt University	1	0	1	0.27
Başkent University	1	0	1	0.27
Bartın University	1	0	1	0.27
Kahramanmaraş Sütçü İmam University	1	0	1	0.27
Yozgat Bozok University	1	0	1	0.27
Uşak University	1	0	1	0.27
Kırıkale University	1	0	1	0.27
Fırat University	1	0	1	0.27
Mimar Sinan Güzel Sanatlar University	1	0	1	0.27
Munzur University	1	0	1	0.27
Muğla Sıtkı Koman University	1	0	1	0.27
Muş Alparslan University	1	0	1	0.27
Fatih University	1	0	1	0.27
Fatih Sultan Mehmet Vakıf University	1	0	1	0.27
Pamukkale University	1	0	1	0.27
European University of Lefke	1	0	1	0.27
The University of Sheffield	1	0	1	0.27
Erzincan Binali Yıldırım University	1	0	1	0.27
Manisa Celal Bayar University	1	0	1	0.27

Total	269	97	366	100
--------------	------------	-----------	------------	------------

When examining thesis production in the field of giftedness and talent at the university level, Gazi University contributed the most with 26 theses (7.1%). It was followed by Bahçeşehir University with 23 theses (6.28%), Hacettepe University with 22 theses (6.01%), İstanbul University with 17 theses (4.64%), and Dokuz Eylül University with 13 theses (3.55%).

Trabzon, Balıkesir, Yalova, Dumlupınar, Uludağ, Haliç, Boğaziçi, Sivas Cumhuriyet, Eskişehir Osmangazi, Biruni, Ondokuz Mayıs, Okan, Yeditepe, İstanbul Kültür, Gaziantep, Mustafa Kemal, Kocaeli, Kırklareli, and İstanbul Ticaret Universities each contributed to the field with 2 theses (0.55%).

Table 4. Distribution of Graduate Theses in the Field of Giftedness/Talent by Institution

Institute	Master's	Doctoral	Total	
	f	f	f	%
Institute of Educational Sciences	124	69	193	52.73
Institute of Social Sciences	71	16	87	23.77
Graduate Education Institute	37	6	43	11.75
Institute of Science	19	3	22	6.01
Institute of Health Sciences	10	2	12	3.28
Overseas Institute	6	0	6	1.64
Institute of Informatics	0	1	1	0.27
Institute of Fine Arts	1	0	1	0.27
Institute of Business	1	0	1	0.27
Total	269	97	366	100

When examining the institutes where graduate theses on gifted/talented individuals were conducted in Turkey between 2014 and 2024 in Table 4, it is seen that the highest number of theses were carried out within the Institute of Educational Sciences. A total of 193 theses were conducted in the Institute of Educational Sciences, which constitutes 52.73% of all theses. This reveals that academic studies on giftedness/gifted talent are predominantly addressed within the educational sciences institute.

The Institute of Social Sciences follows the Institute of Educational Sciences, with 87 theses (23.77%). The Graduate Education Institute stands out as the third highest contributor to the field with 43 theses (11.75%). The Institute of Science (f=22; 6.01%), the Institute of Health Sciences (f=12; 3.28%), and institutes with lower rates such as Informatics, Fine Arts, and Business Institutes hold shares below 1%.

Table 5. Distribution of Graduate Theses in the Field of Giftedness/Talent by Main Department

Main Department	Master's	Doctoral	Total	
	f	f	f	%
Educational Sciences	43	13	56	15.3%
Special Education	33	18	51	13.93%
Primary Education	27	20	47	12.84%
Mathematics and Science Education	31	13	44	12.02%
Psychology	18	1	19	5.19%
Basic Education	16	3	19	5.19%
Computer and Instructional Technology Education	7	3	10	2.73%
Education of Gifted Individuals	9	0	9	2.46%
Fine Arts Education	4	2	6	1.64%
Curriculum and Instruction	4	2	6	1.64%
Child Development	4	1	5	1.37%
Turkish and Social Sciences Education	1	4	5	1.37%
Secondary Education Science and Mathematics	0	4	4	1.09%
Clinical Psychology	4	0	4	1.09%
Business Administration	4	0	4	1.09%
Disability Studies	2	2	4	1.09%
Unspecified	4	0	4	1.09%

Mathematics and Science	3	0	3	0.82%
Child Development and Education	1	2	3	0.82%
Turkish Education	3	0	3	0.82%
Child Development and Home Management	0	2	2	0.55%
Classroom Teaching	2	0	2	0.55%
Sociology	2	0	2	0.55%
Educational Administration and Supervision	2	0	2	0.55%
Social Studies and Turkish Education	2	0	2	0.55%
Psychiatry	2	0	2	0.55%
Preschool Teaching	2	0	2	0.55%
Family Counseling	2	0	2	0.55%
Mathematics Education	1	0	1	0.27%
Science Education	1	0	1	0.27%
Science and Mathematics Fields Education	1	0	1	0.27%
Turkish and Social Sciences	0	1	1	0.27%
Physical Education and Sports Teaching	1	0	1	0.27%
Foreign Language Teaching	1	0	1	0.27%
Innovation Management	1	0	1	0.27%
Management Information Systems	0	1	1	0.27%
Environment	1	0	1	0.27%
Physical Education and Sports	1	0	1	0.27%
Philosophy and Religious Studies	0	1	1	0.27%
Information Systems and Technologies	1	0	1	0.27%
Psychological Foundations of Education	1	0	1	0.27%
Private Education	1	0	1	0.27%
Family and Consumer Sciences	1	0	1	0.27%
Communication Sciences	1	0	1	0.27%
Family Education and Counseling	1	0	1	0.27%
Primary Education	0	1	1	0.27%
Primary Education Science and Mathematics Fields	1	0	1	0.27%
English Language Education	1	0	1	0.27%
Human Resources Management	1	0	1	0.27%
Turkish Language	0	1	1	0.27%
Computer Engineering	0	1	1	0.27%
History and Civilization Studies	1	0	1	0.27%
Media and Communication Systems	1	0	1	0.27%
Music Sciences	1	0	1	0.27%
Preschool Education	1	0	1	0.27%
Culture and Arts Management	1	0	1	0.27%
Science and Technology Policy Studies	1	0	1	0.27%
Secondary Education Social Fields Education	1	0	1	0.27%
Speech and Language Therapy	1	0	1	0.27%
Family Counseling and Education	1	0	1	0.27%
Psychological Counseling and Guidance	1	0	1	0.27%
Guidance and Psychological Counseling	1	0	1	0.27%
Recreation	1	0	1	0.27%
Art Education	1	0	1	0.27%
Social Studies Education	1	0	1	0.27%
Nursing	1	0	1	0.27%
Public Relations and Promotion	1	0	1	0.27%
Social Work	0	1	1	0.27%
Social Services	1	0	1	0.27%
Linguistics	1	0	1	0.27%
Visual Arts Education	1	0	1	0.27%
Social Sciences and Turkish Education	1	0	1	0.27%
Total	269	97	366	100%

When examining 366 graduate theses conducted in the field of giftedness/talent between 2014 and 2024, the highest concentration is seen in the Department of Educational Sciences; a total of 56 theses were published in this field, including 43 Master's and 13 Doctoral theses (15.3%). This

is followed by the Department of Special Education, with 33 Master's and 18 Doctoral studies (13.9%), the Department of Primary Education, with 27 Master's and 20 Doctoral studies (12.8%), and the Department of Mathematics and Science Education, with 31 Master's and 13 Doctoral studies (12.02%). Aside from these, theses have been published in 45 different departments, each with one thesis (0.3%).

Table 6. Distribution of Graduate Theses in the Field of Giftedness/Talent According to Advisors' Academic Titles

Advisors' Academic Titles	Master's f	Doctoral f	Total f	Total %
Professor Doctor	81	52	133	36.34%
Associate Professor Doctor	83	22	105	28.69%
Assistant Professor / Lecturer Doctor	54	4	58	15.85%
Assistant Associate Professor Doctor	29	12	41	11.20%
Doctor / PhD.	3	0	3	0.82%
Associate Professor Doctor + Assistant	5	0	5	1.37%
Professor Doctor + Associate Professor Doctor	4	4	8	2.19%
Associate Professor Doctor + Associate	3	0	3	0.82%
Associate Professor Doctor + Assistant	3	1	4	1.09%
Professor Doctor + Assistant Professor Doctor	2	1	3	0.82%
Professor Doctor + Professor Doctor	1	1	2	0.55%
Assistant Associate Professor Doctor + Assistant Associate Professor Doctor	1	0	1	0.27%
Total	269	97	366	100

When evaluating the 366 graduate theses examined according to the academic titles of their advisors, the highest proportion was conducted by advisors with the title of Professor, who supervised 133 theses (36.34%). This was followed by Associate Professors with 105 theses (28.69%), and Assistant Professors with 58 theses (15.85%). Advisors with the title of Assistant Associate Professor ranked fourth, supervising 41 theses (11.20%), while those holding only the title of "Dr." supervised a limited number of theses, totaling 3 (0.82%).

Regarding advisors with multiple titles, the combination of Professor and Associate Professor supervised 8 theses (2.19%), Associate Professor and Assistant Professor supervised 5 theses (1.37%), and Associate Professor and Assistant Associate Professor supervised 4 theses (1.09%). Other combinations of were represented at much lower frequencies, ranging from 1 to 3 theses each (0.27%–0.82%). Overall, it can be seen that about 80% of thesis supervision in this field is carried out by academics holding the titles of Professor, Associate Professor, and Assistant Professor.

Table 7. Distribution of Graduate Theses in the Field of Giftedness/Talent According to the Research Method Used

Research Method	Master's f	Doctoral f	Total f	Total %
Quantitative	137	52	189	51.78%
Qualitative	77	29	106	28.77%
Mixed Methods	55	16	71	19.45%
Total	269	97	366	%100

According to the frequency table of research methods, out of the 366 theses examined, 189 (51.78%) were conducted using quantitative methods. Additionally, 106 theses (28.77%) employed qualitative methods, while 71 theses (19.5%) used mixed methods. These data indicate that quantitative methods are the primary preference in graduate research, with qualitative and mixed approaches ranking second and third, respectively.

Table 8. Distribution of Graduate Theses in the Field of Giftedness/Talent According to Research Design

Research Design	Mixed Method	Quantitative	Qualitative	Total	
	f	f	f	f	%
Survey	10	112	3	125	40 %
Case Study	3	1	56	60	16.4%
Experimental Design	17	40	1	58	15.6%
Unspecified	2	13	10	25	6.8%
Phenomenology	0	0	20	20	5.5%
Action Research	5	1	6	12	3.01%
Exploratory Sequential Design	11	0	0	11	3.0%
Causal-Comparative Design	0	6	0	6	1.6%
Experimental Design, Case Study	5	0	0	5	1.4%
Meta-Analysis	0	4	0	4	1.1%
Convergent Parallel Design	4	0	0	4	1.1%
Experimental Design, Survey	0	4	0	4	1.1%
Scale Adaptation	0	4	0	4	0.8%
Nested Design	3	0	0	3	0.8%
Exploratory Sequential Design	3	0	0	3	0.8%
Content Analysis	0	0	3	3	0.8%
Descriptive Research	0	0	3	3	0.8%
Document Analysis	0	0	3	3	0.8%
Causal-Comparative Design,	0	2	0	2	0.5%
Parallel Design	2	0	0	2	0.5%
Sequential Explanatory Design	2	0	0	2	0.5%
Experimental Design, Case Study,	1	0	0	1	0.3%
Grounded Theory Design					
Multistage Design	1	0	0	1	0.3%
Cross-sectional Design	0	1	0	1	0.3%
Comparative Group Desig	0	1	0	1	0.3%
Ethnographic Design	0	0	1	1	0.3%
Comparative Descriptive Analysis	0	1	0	1	0.3%
Phenomenology, Survey	1	0	0	1	0.3%
Grounded Theory Design	0	0	1	1	0.3%
Experimental Design, Content	1	0	0	1	0.3%
Total	71	188	107	367	100%

As seen in the table, among the research designs, the most commonly used design is the survey design, adopted in 125 studies, accounting for 40% of the total. The vast majority of the survey designs were conducted using quantitative methods (112 studies; 30.5%), followed by mixed methods (10 studies; 2.7%) and qualitative methods (3 studies; 0.8%).

The survey design is followed by the case study design, used in 60 studies (16.4%). Of these, 56 were conducted using qualitative methods (15.2%), 3 with mixed methods (0.8%), and 1 with quantitative methods (0.3%). Experimental designs were preferred in 58 theses (15.6%); among these, 40 were quantitative (10.9%), 17 were mixed methods (4.6%), and 1 was qualitative (0.3%). Among the less frequently used designs, phenomenology was applied in 20 theses (5.5%), action research in 12 theses (3.3%), and the exploratory sequential design in 11 theses (3.0%). Other designs such as combinations of experimental-case study and grounded theory, as well as designs like cross-sectional, parallel, sequential explanatory, multistage, comparative group, ethnographic, comparative descriptive analysis, phenomenology-survey, and grounded theory were each used in only 1 to 2 theses (0.3%–0.5%), indicating significantly lower representation.

Table 9. Distribution of Graduate Theses in the Field of Giftedness and Talent According to the Study Group Used

Study Group	f	%
Student	233	63,4
Teacher	35	9,6
Student, teacher	20	5,5
Parent	19	5,2

Document	16	4,4
Student, parent	12	3,3
Student, teacher, parent	10	2,5
Teacher, administrator	6	1,6
Student, teacher, administrator, parent	5	1,4
Administrator	2	0,5
Pre-service teacher	2	0,5
Members of Parliament, Presidents of the Board of Education, faculty members, researchers, teachers, private sector	1	0,3
Student, teacher, administrator, academics, parent	1	0,3
Student, teacher, administrator, parent, thesis monitoring and validation board members, researcher, expert	1	0,3
Teacher, parent	1	0,3
Teacher, education manager, field expert, parent	1	0,3
Gifted Adult Individuals	1	0,3
Expert Candidates	1	0,3
Total	367	100

When examining the distribution of study groups across a total of 367 studies, the highest proportion was observed in groups consisting of students (n=233; 63.4%). This was followed by groups including teacher participants (n=35; 9.6%), groups where both students and teachers were evaluated together (n=20; 5.5%), and groups involving parents (n=19; 5.2%). Studies including both student and parent participants accounted for 12 studies (3.3%), while groups comprising the student-teacher-parent triad represented 10 studies (2.5%). Groups combining teachers and administrators were used in 6 studies (1.6%), and groups including students, teachers, administrators, and parents together appeared in 5 studies (1.4%). Other participant profiles included only administrators (n=2; 0.5%), only pre-service teachers (n=2; 0.5%), a mixed group consisting of members of parliament, presidents of the Board of Education, faculty members, researchers, teachers, private sector employees, and parents (n=1; 0.3%), groups composed of students, teachers, administrators, academics, and parents (n=1; 0.3%), mixed groups including students, teachers, administrators, parents, thesis monitoring and validation board members, and experts (n=1; 0.3%), teacher-parent joint groups (n=1; 0.3%), groups of teachers, education managers, field experts, and parents (n=1; 0.3%), gifted adult individuals (n=1; 0.3%), and expert candidates (n=1; 0.3%).

Table 10. Distribution of Data Collection Tools Used in Graduate Theses in the Field of Giftedness and Talent

Data Collection Tool	f	%
Scale	207	29,66
Interview (interview, semi-structured interview, interview form, interview, etc.)	144	20,63
Other (rubric, scenario, video recording, special tools other than	104	14,90
Test	90	12,89
Observation (observation, observation form, observation checklist)	38	5,44
Survey	33	4,73
Inventory	25	3,58
Form (measurement-evaluation, checklist, evaluation form, etc.)	24	3,44
Diary (written/reflective diary, researcher notes)	20	2,87
Document / Text Analysis (document, literature, written	13	1,86
Total	698	100

When examining the table, it is observed that the most frequently used data collection tool in the studies is scales (n=207; 29.66%). This is followed by interview methods (n=144; 20.63%) and special tools categorized under others (such as rubrics, scenarios, video recordings, etc.) (n=104; 14.90%). Tests (n=90; 12.89%) and observation techniques (n=38; 5.44%) are less frequently preferred. Surveys (n=33; 4.73%), inventories (n=25; 3.58%), measurement and evaluation forms (n=24; 3.44%), and diary-type tools (n=20; 2.87%) are among the least used data collection tools.

Table 11. Distribution of Data Analysis Methods Used in Graduate Theses in the Field of Giftedness and Talent

Data Analysis Method	f	%
T-Test	137	15.15
Content Analysis	129	14.27
Descriptive Statistics	105	11.62
ANOVA	103	11.39
Correlation	99	10.95
Mann Whitney	77	8.52
Descriptive Analysis	52	5.75
Wilcoxon	48	5.31
Kruskal Wallis	41	4.54
Regression	26	2.88
Chi-Square	18	1.99
Coding	9	1.0
Document Analysis	8	0.88
Total	698	100

A total of 904 data analyses were recorded, with the most frequently used technique being the t-test at 15.2% (137 times). Content analysis was used 129 times (14.3%), and descriptive statistics were applied 105 times (11.6%). ANOVA was conducted 103 times (11.4%), and correlation analysis 99 times (11.0%), both holding significant shares. The Mann-Whitney test was performed 77 times (8.5%), the Wilcoxon test 48 times (5.3%), and the Kruskal-Wallis test 41 times (4.5%). Other analysis methods appeared less frequently (for example, regression at 2.9%, chi-square at 2.0%, etc.) and included both quantitative and qualitative techniques in the studies related to the field.

RESULTS AND DISCUSSION

This study aims to provide a comprehensive overview of the current state of the literature by methodologically examining postgraduate theses prepared on giftedness and talent in Turkey between 2014 and 2024. The study offers a quantitative description of postgraduate theses in these fields in Turkey, thus contributing methodologically to the literature. However, the findings show that the study primarily remains at the level of classifying and numerically distributing theses conducted in the field.

According to the findings, when examining the distribution of 366 postgraduate studies on giftedness/talent by type, it is seen that academic studies in this area largely rely on master's theses, with a more limited but increasing trend at the doctoral level. Therefore, there remains a need for doctoral-level studies that can offer more original, in-depth, and theoretical contributions in this field. Comparing the results with similar studies in the literature reveals many parallels. Similarly, Başar (2019) and Kara (2021) found that the majority of theses related to gifted individuals were completed at the master's level, with fewer doctoral theses. Çetin and İnci (2023) noted that theses focused on science education in the field of giftedness were mostly conducted at the master's level, with production particularly concentrated in 2019.

Looking at the annual distribution, notable increases occurred in master's theses in 2018, 2019, and 2024. The increase in 2018 can be linked to the publication of the Ministry of National Education's 2023 Education Vision. This document includes goals such as raising awareness about the education of gifted individuals, revising diagnosis systems, and developing unique education models (MEB, 2018). This document may have reignited academic interest in the topic and paved the way for increased thesis production in the field. The peak production year of 2024, with 41 master's and 15 doctoral theses, indicates this year as the most productive both overall and in terms of doctoral studies. Conversely, some years saw significant declines in postgraduate thesis numbers. Production decreased in 2020 but began to rise again toward 2024. The 2020 decline is believed to be due to the global impact of the COVID-19 pandemic. Similarly, Kara's (2021) study

found that thesis numbers, which peaked in 2019, dropped sharply in 2020 due to the pandemic, emphasizing this reduction.

It is noteworthy that thesis production on giftedness and talent is more intensive at leading universities such as Gazi, Bahçeşehir, Hacettepe, Istanbul, and Dokuz Eylül. This can be attributed to these institutions' strong academic infrastructure in educational sciences and special education, the abundance of faculty specializing in giftedness, collaborations with the Ministry of National Education and BILSEM, and past experience in psychometric test development. In contrast, smaller or newly established universities contribute more limitedly due to limited expert staff, field access, and financial resources. Kardeş et al. (2018) found similar results in their research, where Gazi University ranked first, followed by Hacettepe University in thesis distribution by university.

At the institute level, more than half of the postgraduate theses were prepared in Educational Sciences Institutes, indicating that giftedness is predominantly addressed with an educational focus. Topics such as diagnosis, educational practices, and curriculum development are directly related to education, naturally leading theses in this area to be conducted primarily in Educational Sciences Institutes. While Social Sciences and Graduate Education Institutes also contribute significantly, the number of theses in science and health sciences institutes remains limited. Likewise, Başar (2019) noted that most theses were completed in Educational Sciences Institutes, followed by Social Sciences Institutes.

A similar education-centered focus is observed at the department level. The majority of master's and doctoral studies belong to the Department of Educational Sciences, followed by Special Education, Primary Education, and Mathematics-Science Education departments, which collectively constitute more than half of the theses.

The study found that postgraduate thesis supervision was carried out by faculty members holding titles of Professor, Associate Professor, and Assistant Professor, with professors holding the largest share by far. This distribution indicates that giftedness and talent topics generally attract the interest of the most senior and experienced faculty members at universities. The change in the academic title system in 2013 is thought to have influenced this result. Özenç and Özenç (2013) found that in their examined theses, assistant professors and professors were the primary supervisors, followed by associate professors.

Regarding research methods, quantitative methods were predominantly used. The frequent preference for quantitative methods is likely due to the ability to work with larger sample groups, generalize results to a wider population, and the high objectivity provided by numerical data. Many studies have shown the dominance of quantitative methods in giftedness research (Bolat and Tekin, 2017; Sayim and Işık, 2020; Warne et al., 2012; Dai et al., 2011).

Studies based on screening designs—systematically collecting and evaluating existing data—are commonly preferred in giftedness and talent research. The less frequent use of qualitative designs such as phenomenology and action research indicates gaps in the literature concerning in-depth examination of individual experiences and practice-oriented research. İnci (2021), in a meta-synthesis study on early childhood, emphasized the widespread use of quantitative methods, especially screening models.

By participant type, students constitute the largest group, accounting for more than half of the study samples. This is likely because students are more accessible and represent a broad universe. In contrast, parents, administrators, and mixed groups involving multiple stakeholders are the least preferred, suggesting reluctance from parents and administrators to participate and researchers' limited readiness to use multi-stakeholder samples. Ayvaci and Bebek (2019) and Özenç and Özenç (2013) confirm students as the most common sample group.

Standardized scales were the most frequently used data collection tools, with interviews coming second. These results indicate that the literature largely relies on quantitative data and

researchers tend to prefer standardized tools. However, qualitative elements such as interviews and observations are also utilized. The predominance of scales as a data collection tool has been reported by Küçüköğlu and Ozan (2013) and Taş Coşkun (2024).

Among 904 reported analysis methods, the most frequently used was the independent samples T-Test, indicating that many studies analyze differences between groups. Content analysis and descriptive statistics were other common methods, showing the adoption of both qualitative and quantitative data analysis approaches. The use of ANOVA and correlation analysis was also notable. More specific techniques like Wilcoxon, Kruskal-Wallis, regression, chi-square, MANOVA, and ANCOVA were used to varying extents, while thematic analysis, structural equation modeling, meta-analysis, discourse, and phenomenology analyses appeared in fewer studies. These findings show an orientation toward both classical statistical methods and qualitative analysis techniques in theses.

One strength of this study is its broad dataset. The inclusive data screening and comprehensive examination of numerous studies provide a rich overview of postgraduate research trends. The systematic presentation of numerical data in tables and percentages enables an objective evaluation of core trends. Additionally, data sourced from official records ensures integrity and reliability.

The findings depict the profile of postgraduate research in giftedness/talent in detail, showing dominance of educational focus and traditional quantitative approaches. The preference for screening designs, student-centered samples, and quantitative methods reveals that comprehensive approaches addressing the multidimensional development of gifted individuals remain insufficient. Moreover, the study's limited theoretical framework does not adequately link to current national policy documents on gifted education.

In the past decade, a significant portion of theses in giftedness and talent concentrated on Educational Sciences Institutes and classical methodological choices. However, this trend does not sufficiently align with Turkey's policy documents developed for gifted individuals (e.g., 2013 MEB Special Talents Strategy Document, 2023 Education Vision, 2012 TBMM Research Report). For example, while these policies emphasize multi-source data, social environment interactions, cultural context, and creative thinking skills in gifted identification, most theses remain limited to standard tests with low rates of multi-sample and mixed-method usage.

Furthermore, although the high number of master's theses indicates productivity, their scientific or practical contribution remains unquestioned. High quantity does not necessarily translate into field impact. Therefore, evaluation should consider qualitative contributions, original conceptualizations, modeling field experiences, and policy recommendations.

Analyzing general thesis trends is not only an archival effort but also provides important insights into the epistemological orientation of educational research in Turkey. The predominant focus on students, lack of multi-stakeholder analysis, and limited representation of teachers, parents, and specialists reflect a deficiency in approaches aimed at solving practical problems. This hinders the generation of application-oriented implications for educators and policymakers in the field.

RECOMMENDATIONS

- Thesis frameworks should be aligned with policy documents: Master's and doctoral theses should increasingly reference upper-level policy documents such as the 2013 MEB Action Plan, 2023 Education Vision, and TBMM reports, discussing how well theses align with their objectives.
- Theoretical grounding should be deepened: Introductions and theoretical frameworks should include not only definitions but also current approaches, social justice perspectives, and diverse cultural models for a richer theoretical context.

- Theses should become multi-stakeholder and practice-oriented: Data collection strategies should involve not only students but also teachers, parents, school administrators, and counselors, encouraging studies producing practical solutions in field contexts.
- Contributions of master's theses should be clearly articulated: Each thesis should discuss the originality of its theoretical, methodological, or practical contributions.
- Future-oriented interpretations should be developed: Comprehensive analyses should include assessments of research trends, theoretical shifts, and emerging problem areas in giftedness studies.
- Interdisciplinary approaches should be encouraged: Interaction with fields such as psychology, sociology, neuroscience, and arts education alongside educational sciences will support diversity and innovation.
- Mixed and in-depth methods should be promoted: Qualitative methods such as phenomenology, action research, and grounded theory offering deep analysis opportunities should be increasingly utilized and supported alongside quantitative studies.

REFERENCES

- Avcı Doğan, G., Tamul, Ö. F. (2024). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerin tanınması ve eğitimi. *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 12–34.
- Ayvacı, H., & Bebek, G. (2019). Türkiye’de üstün zekâlılar ve özel yetenekliler konusunda yürütülmüş tezlerin tematik incelenmesine yönelik bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(45), 267-292. <https://doi.org/10.9779/PUJE.2018.233>
- Başar, B. (2019). *Üstün yeteneklilerle ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi* (Unpublished master's thesis). Lefke Avrupa University, Kıbrıs.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum* (24th ed.). Pegem Akademi.
- Bolat, Y., & Tekin, M. (2017). Üstün yeteneklilerin eğitimi araştırmalarında eğilimler: Yöntem bilimsel bir analiz. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 609-629.
- Çetin, Z. B., & İnci, G. (2023). Methodological trends of theses on gifted and talented children in science education in Turkey, 2015-2022. *International Journal of Special Education and Information Technologies*, 8(1), 86–97. <https://doi.org/10.18844/jeset.v8i1.8440>
- Dai, D. Y., Swanson, J. A., & Cheng, H. (2011). State of Research on Giftedness and Gifted Education: A Survey of Empirical Studies Published During 1998—2010. *Gifted Child Quarterly*, 55(2), 126-138. <https://doi.org/10.1177/0016986210397831>
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. *High Ability Studies*, 15(2), 119-147. <https://doi.org/10.1080/1359813042000314682>
- İnci, G. (2021). The analysis of research about gifted and talented children at early childhood in Turkey: a study of meta – synthesis. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(2), 107-121. <https://doi.org/10.17478/jegys.696491>
- Kara, F. (2021). *Üstün yetenek alanındaki lisansüstü eğitim tezlerinin incelenmesi* (2015-2020). (Unpublished master's thesis). Maltepe University, İstanbul.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (27th Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kardeş, S., Akman, B., & Yazıcı, D. N. (2018). Üstün yetenekliler alanında yapılmış tezlerin analizi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(3), 411-430. <https://doi.org/10.30831/akukeg.353279>
- Koshy, S. (2002). Creating effective learning environments for gifted students. *Educational Review*, 54(3), 201-215.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı 2013–2017*. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. GAnkara: MEB Yayınları.
- Özenç, M., ve Özenç, E. (2013). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, 13-28.
- Renzulli, J. S. (2005). *The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity*. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Edt.), *Conceptions of giftedness* (p. 246–279). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.015>

- Sayim, M., & Işıık, A. D. (2020). Üstün Yetenekli Tanısı Almış ğrencilerin Akranları ile Karşılaştırıldığı Lisansüstü alışmaların Tematik İncelenmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 149-166. <https://doi.org/10.29250/sead.752014>
- Taş Coşkun, S. (2024). *stn Yetenekli Bireylerle İlgili Yapılan alışmaların İçerik Analizi* (Unpublished master's thesis). Trabzon University, Trabzon.
- Terman, L. M. (1926). Genetic studies of genius. *Volume I: Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford University Press.
- TBMM (2012). *stn yetenekli çocukların keşfi, eğitimleriyle ilgili sorunların tespiti ve ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak etkin istihdamlarının sağlanması amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu*. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/129>.
- Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (2024). <https://tez.yok.gov.tr>
- Warne, R. T., Lazo, M., Ramos, T., & Ritter, N. (2012). Statistical Methods Used in Gifted Education Journals, 2006-2010. *Gifted Child Quarterly*, 56(3), 134-149. <https://doi.org/10.1177/0016986212444122>
- Yakut zek, B. (2024). Üstün Yetenekli ocukların Geleceğine Yön Veren Politika Belgeleri Bize Ne Söylüyor?. *Alanyazın*, 5(1), 27-43. <https://doi.org/10.59320/alanyazin.1425966>.